Rovers, B. 2000. "Weerman, F.M. (1998). Het belang van bindingen; de bindingstheorie als verklaring van verschillen en veranderingen in delinquent gedrag. Groningen: RUG-Faculteit der Rechtsgeleerdheid." Pp. 228-229 in Sociologische Gids, vol. 47.

Frank M. Weerman, **Het belang van bindingen. De bindingstheorie als verklaring van verschillen en veranderingen in delinquent gedrag (dissertatie)**. Geschriften van de Juridische faculteit der Rijksuniversiteit Groningen (deel 11), Groningen 1998, 304 pp.

De bindingstheorie van Travis Hirschi (1969) is op dit moment één van de meest populaire theorieën voor het verklaren van (jeugd)delinquentie. De heldere en bondige betoogtrant van Hirschi heeft hier zeker aan bijgedragen; hij heeft niet meer dan 19 pagina's nodig om de volledige theorie te beschrijven. In tegenstelling tot andere theoretische perspectieven, zoals strain- of leertheorieën, is de bindingstheorie geen theorie die delinquentie verklaart, maar een theorie die het *niet-plaatsvinden* van delinquentie verklaart. Waarom zijn mensen bereid zichzelf aan de regels te houden, zo luidt de centrale vraag die deze theorie tracht te beantwoorden. Dit antwoord wordt gezocht in de wijze waarop individuen gebonden zijn aan de samenleving. Hirschi heeft vier bindingsmechanismen uitgewerkt. Hoe sterker deze bindingen, des te geringer de kans dat een individu de regels zal overtreden. Een aantrekkelijk aspect van de theorie is dat deze, beter dan strain- en leertheorieën, in staat is veranderingen in de tijd te verklaren. De betrokkenheid bij criminele activiteiten vertoont een sterke relatie met leeftijd. Delinquentie bereikt een piek in de adolescentie en neemt daarna weer af. Theorieën die delinquentie verklaren vanuit frustratie over omstandigheden (strain-perspectief) of vanuit aangeleerd gedrag (culturele-deviantieperspectief) zijn niet goed in staat deze veranderingen te verklaren. De slechte omstandigheden die geacht worden ten grondslag te liggen aan de criminaliteit veranderen meestal niet substantieel na de adolescentie. Het is ook niet aannemelijk dat iemand na de adolescentie zijn aangeleerde (deviante) gedrag ineens afleert. De bindingsbenadering heeft in dit opzicht de sterkste kaarten. Bindingen van mensen zijn aan verandering onderhevig. Tijdens de adolescentie nemen de bindingen van kinderen met hun ouders en met andere maatschappelijke instituties tijdelijk af, om na de adolescentie plaats te maken voor nieuwe bindingen, bijvoorbeeld met een partner, met werk, et cetera. De theorie verklaart (jeugd)delinquentie dus vanuit een (tijdelijke) verzwakking van de bindingen.

De probleemstelling van Weerman is tweeledig. Enerzijds wil hij nagaan in hoeverre Hirschi's theorie bruikbaar is om verschillen respectievelijk veranderingen in delinquentie bij jongeren te verklaren. Op basis van een literatuurstudie komt hij tot een aangepaste versie van Hirschi's theorie. Anderzijds wil hij door middel van een empirisch onderzoek onder jongeren nagaan welke aspecten van bindingen en de ontwikkeling daarvan samenhangen met verschillen respectievelijk veranderingen in delinquentie. Het onderzoek kan niet worden opgevat als een toetsing van de herziene bindingstheorie in stricte zin, omdat de dataverzameling in de tijd voorafging aan de theorievorming. De studie heeft een longitudinale opzet met twee meetmomenten. Bij het eerste meetmoment waren de respondenten gemiddeld 16 jaar oud. Het tweede meetmoment lag gemiddeld anderhalf jaar later. Er is gebruik gemaakt van een gestratificeerde steekproef van 'niet-delinquente', 'middel-delinquente' en 'zwaar-delinquente' jongeren, die zijn gematched op een aantal achtergrondkenmerken. De jongeren werden benaderd via (vooral VBO-)scholen, Bureaus Alternatieve Sancties voor jeugdigen (B.A.S.) en via justitiële jeugdinrichtingen.

Na een uitvoerige bespreking van de literatuur presenteert Weerman zijn aangepaste versie van de bindingstheorie. Belangrijkste verandering ten opzichte van Hirschi's theorie is dat in het model-Weerman niet alle bindingen een delinquentieremmend effect hebben. Sommige bindingen, bijvoorbeeld die met delinquente vrienden, worden geacht delinquentiebevorderend te werken. Dit is in tegenspraak met Hirschi's oorspronkelijke theorie, waaraan de assumptie ten grondslag ligt dat in de maatschappij consensus bestaat over normen en waarden. Dit impliceert dat er geen delinquentiebevorderende maatschappij-

bindingen kunnen bestaan. Om veranderingen in criminele betrokkenheid, met name het verminderen of stoppen met delinquentie, beter te kunnen verklaren voegt Weerman nog een psychologisch element aan zijn theorie toe, namelijk de identiteitsontwikkeling bij adolescenten. Hij veronderstelt dat deze van invloed is op de ontwikkeling van bindingen.

Het empirisch onderzoek naar verschillen in delinquentie tussen jongeren bevestigt opnieuw dat sterke bindingen aan ouders, aan school en aan morele overtuigingen een delinquentieremmend effect hebben. De bindingen met delinquente anderen (vrienden, broers, partner e.d.) hebben daarentegen een delinquentiebevorderend effect. Dit geldt ook voor intensieve omgang met vrienden en het hebben van verkering. Opvallend zijn enkele interactie-effecten. Een goede relatie met de ouders heeft altijd een delinquentieremmend effect, ook al zijn de ouders zelf op het criminele pad. Intensieve omgang met vrienden leidt echter alleen tot meer delinquentie indien die vrienden ook delinquent zijn. Combinaties van bindingen blijken consistenter samen te hangen met (de afwezigheid van) delinquentie dan afzonderlijke bindingen.

Het longitudinale onderzoek naar veranderingen in delinquentie levert aanzienlijk minder steun op voor de bindingstheorie. Een afgenomen criminaliteitsniveau bij de tweede meting blijkt samen te hangen met een 'achteruitgang' in bindingen. De data laten veel fluctuaties op individueel niveau zien. 'Niet-delinquenten' op t1 zijn op t2 'middel-delinquent' geworden en omgekeerd. 'Zwaar-delinquenten' zijn 'middel-delinquent' geworden of helemaal gestopt, etc. De grote fluctuaties doen vermoeden dat er veel toevalsschommelingen in het spel zijn. Waarschijnlijk is de korte *follow-up* periode van anderhalf jaar hier debet aan.

Weerman heeft een mooie studie afgeleverd. De discussie over Hirschi's theorie oogt zeer compleet, waarbij ook de historische en zelfs de beleidsmatige aspecten van de theorie aan bod komen. Prettig is ook de uitgebreide verantwoording van de opzet en uitvoering van het onderzoek. Dit stelt de lezer in staat om de resultaten op waarde te schatten. De gegevens zijn diepgaand geanalyseerd en de analyses worden op een toegankelijke manier gepresenteerd. Er zijn echter ook zwakke punten aan te wijzen. De uitbreiding van de bindingstheorie met een theorie over identiteitsontwikkeling komt nogal uit de lucht vallen. Hiermee wordt ook de aandacht verlegd van het verklaren van veranderingen in delinquentie naar het verklaren van veranderingen in bindingen. Een onnodige toevoeging, want de oorspronkelijke bindingstheorie biedt voldoende mogelijkheden om veranderingen in de tijd te verklaren. Jammer is ook dat de causale volgorde van de verschillende bindingselementen in de herziene theorie niet geproblematiseerd is. 'Aantal uren doorgebracht met vrienden' en 'een slechte relatie met ouders' zijn allebei sterke predictoren van delinquentie. We mogen toch aannemen dat het hier niet om ongecorreleerde verschijnselen gaat. Sommige begrippen in de herziene theorie roepen veel vragen op. Wat te denken van 'bindingen als individueel attribuut','bindingsaanbod', 'gevoeligheid voor bindingen', 'morele gevoeligheid', et cetera. Het toevoegen van nuance aan de bindingstheorie gaat soms wel erg ten koste van de helderheid.